

mot recent, car ja se li ha format un plural fracte àràbic *bayāǧi*, que Brunot documenta: «dans le Mostrètief tome II, p. 228»). ¿Ho aprengueren aquests marroquins dels navegants portuguesos, com es podia creure del verb rabatí *bug* (supra)? No pot ser, puix que el substantiu *vogi*, ni res de semblant, no ha existit mai en portuguès. Dels castellans encara menys. Ha de ser manlleu directe del català. Serien els mateixos homes de mar catalans que corrent per aquella costa donaren nom en els Ss. XIV-XV al Cap *Vogidor* > *Bojador*. Conjectura hipotètica ben cert. Però ben raonada.

Tornant al castellà-portuguès, no sols les dates posteriors sinó el fet que en cast. i port. sigui un mot netament nàutic, pràcticament limitat a aquesta esfera, ja prova que el cast. *bojar* és manlleu del cat. *vogir*, i no menys el portuguès (manlleu directe i a través del cast.). El trasllat a la conjugació més nombrosa en *-ar* l'afavoriren els sinònims cat. *voltar*, *tornar*, *contornar*, *rodar*, *rodejar*, it. id. en *-are*, també castellans i portuguesos, *rodear*, trasllat tornat inevitable majorment pel fet de partir d'una llengua que en el present oscil·là entre *vogi*, *voge* i *vogeix* (terminació que predomina i que resultava reversa per a la llengua dels mariners castellans i portuguesos). I al principi encara no sempre degué ser així, car almenys en un dels dos passatges de Gnz. de Clavijo (67.31) apareix el present en la forma *boze* = al cat. *ell vogi* o *ell voge* de Muntaner: on la *z* deu ser un signe més de la sòlita imitació temptejant d'un so estranger, mai ben igual entre dues llengües diferents, com ho seria més o menys la *ǧ* del català antic de la *ǰ* o *ǧ* antiga dels castellans i portuguesos.

La conclusió dels estudis hispànics és, doncs, que en l'origen hi hagué només el cat. *vogir*: mot poderós i amplament descabdellat; amb robusta proliferació cap al castellà i port.; però en aquests, solament terme de la gent de mar, doncs merament propagat, sense res d'antic o propi. I que al costat d'això, només hi hagué l'it. *vòlgere*, mot encara més bàsic, cabdal i d'aplicació constant i universal en la llengua; i potser alguna escassa presència a Provença. I és visible que l'un i l'altre són inseparables del ll. *völvère*, que coincideix quasi del tot amb el valor i usos del mot italià; i no tant, però bastant, amb els del català. En el cas de l'it. només l'en separa la *-g-*; en català la terminació ja no és la mateixa, i a la *g* discrepant s'afegeix l'absència de la *-l-*. I així i tot la versemblança d'aquesta etimologia és indiscutible i restarà sempre més versemblant que improbable, malgrat dels escrúpols o objeccions que anirem veient.

De l'entrebanc de la *g* provaren de desfer-se'n M-Lübke i Spitzer; sense basquejar-se'n gaire, ni ocupar-se'n ningú més: els altres romanistes i els estudiosos de l'italià, simplement ignoraven l'existència del cat. *vogir* —ni M-Lübke hi havia reparat fins a llegir-lo en Spitzer—. M-Lübke (*Ital. Gramm.*, p. 250) digué que era una forma treta analògicament del perfect *volsi* i del part. *vollto*, segurament per analogia de *sorgere/sorsu/sorto*, i hi comparava *struggere*, tret de *struxi, structum*.

Però són casos ben diferents: vist que les terminacions *-xi, -ctum*, de verbs tals com *sorgere* o *struggere* (també *sur(re)xi, sur(re)ctum*) suggerien naturalment un radical en *g* o altra velar. Altrament Spitzer, a la vista del català, ja veu que convindria una explicació romànica de l'anomalia, no pas italiana, i pertot parla de «formes de tipus VOLVIO». Cosa abstracta i encara més arbitrària, a rebutjar per tant, sumàriament.⁶

Per una i altra raó jo suggeria (*DCEC* i *Top. Hesp. II, 7a*), com a solució conjunta del fet català i l'italià, la hipòtesi que ja hi hagués formes en *-g-* en una part del llatí vulgar: VOLVO i VOLVUNT, canviats en *VOLGO, *VOLGUNT, a causa de la vocal velar; des d'on el radical *VOLGERE s'estendria a tot el verb. Seria una anticipació de fets que després es repeteixen força en català i en italià, i més encara en dialectes de les dues llengües i altres de romànics: *prevon* (PROFUNDUS) tornat *pregon*, *borrar/gorrar, havut/hagut* etc., it. *vòlgolo* [S. XVII] «cosa rinvolta» VOLVŪLUS, it. *gomitare* 'vomitar', *golpe VULPES, pàrgolo* PARVULUS, it. dial. *gomeja* «vomere» (cf. Rohlfs, *It. Gr.* I, 285), *Viareggio gòlvoro* 'paquet, feix', Parma *volg* 'torçó de ventre', *vludga* 'corretjola'. Possiblement *soberg SUPERBUS* ve també per aquest fenomen. ¿Que és anar molt lluny, per tals fets generalment jutjats recents, atribuir-los al llatí vulgar? Potser no. I ¿en creure-ls-hi tan consolidats que determinessin el pas de la *-v-* a *-g-* propagat a tot el verb? Qui sap...

En català, però, falta també la *-l-*: sense excepcions en un mot documentat en massa en tota la història i els dialectes de la llengua (puix que en *Fiameta* és italianisme manifest). Aquí comptem amb casos paral·lels força generals i antics: *colp* > *cop*, *olm* > *om*, *pop*, *sofre*, SULFUR (quasi constant aquest en la història de la llengua), *olbi/obi*, tots ells amb la *l* darrerera una *ó*; per més que en aquests hi ajuda el caràcter labial de la consonant subsegüent (que no ho és en el cas *vogir*).

Però no en manca algun, almenys dial., amb altres consonants sobretot dentals, i sobretot dialectalment o amb caràcter intermitent: *colze/cotze, molsa/mossa*; en el Ross. ja en el S. XIII *molt* > *mot, escolta* > *escòta*: molt especial, sí, dins la llengua, però *puça* < *pulce* PULICEM, *pugó* < PULICONE, han estat generals. Val a dir que és més xocant davant una palatal com la *g^l*, i més aquí, on ho tenim en verb i nom, el *vògi(t)*, després i abans de l'accent, pertot i sempre dins la llengua. Cert que podríem espigolar-ne algun cas fins davant palatal: *fofja*, ocell, FŪLICEM, mossàrab *folče*. En part es tracta de desaparició bastant antiga, bastant general (*cop, sofre*) i en mots importants. Reconeguem que no deixa d'haver-hi diferència amb un cas tan constant; i en un mot on hi ha moltes altres diferències de forma o de sentit amb l'ètimon llatí. En tot cas, i almenys, caldria admetre que aquí la desaparició fos molt antiga.

Queda també l'escrúpol, o dubte, de si el mot català és herència directa del llatí, o manlleu de l'italià. Si ho fos seria més fàcil l'admissió de les explicacions